

mulier instituut

Toekomst van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn

Onderzoek naar de ontwikkeling en toekomst van racketsporten in gemeente Alphen aan den Rijn

Resie Hoeijmakers

Remco Hoekman

Toekomst van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn

Onderzoek naar de ontwikkeling en toekomst van racketsporten in gemeente Alphen aan den Rijn

in opdracht van gemeente Alphen aan den Rijn

Resie Hoeijmakers
Remco Hoekman

© Mulier Instituut
Utrecht, juli 2019

Mulier *Instituut*
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting		**5**
1.	**Inleiding**	**7**
1.1	Doel en vraagstelling	7
1.2	Methode	8
1.3	Leeswijzer	8
2.	**Relevante ontwikkelingen en prognoses**	**9**
2.1	Bevolkingsontwikkeling gemeente Alphen aan den Rijn	9
2.2	Sportbeoefening in gemeente Alphen aan den Rijn	11
2.3	Landelijke ontwikkeling tennissport	12
3.	**Huidige en toekomstige tennisbehoefte Alphen a/d Rijn**	**15**
3.1	Tennisdeelname in gemeente Alphen aan den Rijn	15
3.2	Huidige tennisaanbod in gemeente Alphen aan den Rijn	16
3.3	Vraag-aanbod analyse tennisbehoefte in Alphen aan den Rijn	17
3.4	Toekomstige tennisbehoefte in Alphen aan den Rijn	18
4.	**Mogelijkheden padel en (i)squash in Alphen a/d Rijn**	**21**
4.1	Padel in Nederland	21
4.2	Padel in gemeente Alphen aan den Rijn	22
4.3	Squash in Nederland	23
4.4	Squash in Alphen aan den Rijn	24
5.	**Toekomstperspectief Stichting Alphens Tennispark**	**27**
5.1	Stichting Alphens Tennispark	27
5.2	Toekomstige kansen en uitdagingen SAT	29
6.	**Conclusie en aanbevelingen**	**33**
Referenties		**37**
Bijlage 1	**Overzicht gesprekspartners interviews**	**39**

Samenvatting

In gemeente Alphen aan den Rijn zijn acht tennisverenigingen en twee sportcentra met tennisbanen gelegen. Bij drie van deze verenigingen en een sportcentrum is de Stichting Alphens Tennispark (SAT) verantwoordelijk voor de exploitatie van de tennisparken waar zij gebruik van maken. Door de terugloop van de tennissport staan de stichting en de tennisverenigingen onder druk. Om een goede afweging te maken en het gemeentelijk sportbeleid gefundeerd te herijken heeft de gemeente het Mulier Instituut gevraagd om in 2019 een onderzoek naar de accommodatiebehoefte en het toekomstperspectief van de racketsport (tennis, (i)squash en padel) en de stichting in gemeente Alphen aan den Rijn uit te voeren. Hieronder zijn de belangrijkste bevindingen samengevat.

Tennisbaanbehoefte

- In de periode tot 2040 zal de bevolking tussen 20 en 65 jaar gaan krimpen en het aantal 65-plussers stijgen. Meer dan een kwart van de bevolking van de gemeente Alphen aan den Rijn is naar verwachting in 2040 65 jaar of ouder.
- In gemeente Alphen aan den Rijn is het aantal tennissers de afgelopen 10 jaar met een derde gedaald.
- Op basis van de landelijke tennistrend vindt naar verwachting een verdere daling van het aantal tennissers plaats. Wel lijkt de grootste daling te zijn geweest.
- De tennisverenigingen die in staat zijn om met name ouderen aan zich te binden (bijvoorbeeld door het aanbieden van Dynamic Tennis) zullen in staat zijn het ledenaantal stabiel te krijgen.
- Op basis van het aantal leden en door de KNLTB vastgestelde richtlijnen hebben alle tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn op dit moment een overschot aan buitentennisbanen.
- Voor een optimalere exploitatie van de tennisparken in de kern Alphen kan gedacht worden aan het clusteren van de tennisverenigingen A.T.C. Tean en TV Nieuwe Sloot. De locatie van TV Nieuwe Sloot lijkt hiervoor de meeste mogelijkheden te bieden.

Padel en (i)squash

- Padel is naar verwachting geen hype die na een paar jaar verdwijnt, maar de moeite waard om als beleidsmakers en sportaanbieders in te investeren.
- De sport lijkt te passen bij jongeren en beginnende tennissers, doelgroepen die moeilijk voor de tennissport zijn te behouden. Dit maakt van padel een aanvulling op het tennisaanbod en geen concurrentie ten opzichte van de tennissport.
- Om de padelsport verder vorm te geven in gemeente Alphen aan den Rijn is de aanleg van additionele padelbanen wenselijk. Hierdoor wordt het mogelijk om competitie, toernooien en trainingen te organiseren, aspecten die belangrijk zijn voor het aantrekken van nieuwe spelers.
- Op basis van bezettingsgraden en landelijke ontwikkelingen zijn investeringen in squash en iSquash niet wenselijk.

Stichting Alphens Tennispark

- De betrokken organisaties staan in beginsel positief tegenover de rol die de stichting in gemeente Alphen aan den Rijn vervult. De verenigingen waarderen het stukje ontzorgen met betrekking tot het baanonderhoud en exploitatie van de kantine dat de stichting op zich neemt.
- Wel geven de betrokken organisaties aan dat de stichting meer voor de toekomst van de racketsport kan betekenen wanneer zij een meer regisserende rol op zich neemt. Gedacht kan

worden aan het opstellen van een meerjarenbeleidsplan waarin duidelijke ambities en doelstellingen worden geformuleerd.
- Daarnaast kan de stichting als platform worden gebruikt voor lokale samenwerkingsverbanden waar kennisdeling en krachtenbundeling plaatsvindt. Dit biedt de tennisverenigingen kansen om samen (nieuw) sportaanbod te ontwikkelen, accommodaties van elkaar te benutten en gezamenlijke activiteiten te organiseren.

Aanbevelingen beleid ter ondersteuning van de racketsport in Alphen a/d Rijn

- Voor het herijken van het beleid met betrekking tot de tennisverenigingen en –accommodaties is het allereerst van belang dat een keuze wordt gemaakt in de manier waarop de tennisparken worden geëxploiteerd en ondersteund. Wanneer gekozen wordt om de constructie met de stichting door te zetten is het belangrijk om financiële prikkels voor verenigingen in te bouwen, zodat meer activiteiten worden georganiseerd om leden te behouden en/of te werven, de opbrengsten in het clubhuis stijgen en vrijwilligers meer onderhoudstaken of bardiensten op zich nemen.
- Aangezien alle tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn op basis van richtlijnen van de KNLTB een overschot aan tennisbanen hebben, is het wenselijk dat mogelijkheden voor het terugbrengen van het aantal tennisparken in gemeente Alphen aan den Rijn verder worden onderzocht. A.T.C. Tean en TV Nieuwe Sloot komen, doordat zij het dichtst bij elkaar zijn gelegen, als eerste in aanmerking voor een clustering van de tennisparken. De locatie van TV Nieuwe Sloot lijkt de meeste mogelijkheden te bieden. Belangrijk is dat allereerst in kaart wordt gebracht of er mogelijkheden zijn om het aantal banen bij TV Nieuwe Sloot uit te breiden en of er voldoende ruimte en draagvlak is om twee tennisverenigingen op de locatie van TV Nieuwe Sloot naast elkaar te laten bestaan.
- Padel is een racketsport met potentie. Om als racketsport relevant te zijn en blijven zijn investeringen in deze nieuwe sport wenselijk. Op basis van bezettingsgraden en capaciteitsberekeningen kunnen bij het Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot zowel binnen drie banen als buiten een of twee tennisbanen worden opgeofferd om padel mogelijk te maken. Naast de aanleg van padelbanen is het ook van belang dat er voldoende inzet is om de sport te promoten bij leden en potentiële leden en activiteiten worden georganiseerd zodat mensen de sport kunnen beoefenen.
- Een herziening van de positie van de stichting is wenselijk om de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn toekomstbestendig te faciliteren en te organiseren. Hoewel de huidige tijd uitdagingen stelt aan de racketsport, blijft de racketsport, mede door de opkomst van padel, naar verwachting relevant in Nederland en in gemeente Alphen aan den Rijn. Dit betekent dat een organisatie die zich inzet voor de racketsport, nu meer dan ooit, nodig is. Beleid, visie en samenwerking zijn nodig, om zowel tennis en squash niet verder te laten dalen als de potentie van padel optimaal te benutten. Om dit te bereiken is het wenselijk om in de toekomst de stichting meer als platform voor samenwerking in te zetten.

1. Inleiding

In gemeente Alphen aan den Rijn zijn acht tennisverenigingen en twee sportcentra met tennisbanen gelegen. Bij drie van deze verenigingen en een sportcentrum[1] is de Stichting Alphens Tennispark (SAT) verantwoordelijk voor de exploitatie van de tennisparken waar zij gebruik van maken. De stichting is in 1948 opgericht met als doel om zonder winstoogmerk het Alphens sportbelang te dienen door het (doen) aanleggen en exploiteren van tennis- en/of squash- en/of badminton en/of aanverwante accommodaties (Nieuwe Sloot, 2019). In 2019 beschikt de stichting over 27 outdoor tennisbanen, 12 indoor tennisbanen, 10 squashbanen en 1 padelbaan in gemeente Alphen aan den Rijn. De gemeente ondersteunt de stichting door een garantstelling, zodat de stichting gebruik kan maken van een meer voordelige rentestand. Door de terugloop van de tennissport staan de stichting en de tennisverenigingen onder druk. Voor de gemeente is het van belang dat gemeentelijke investeringen in sport op de lange termijn zinvol zijn en een bijdrage leveren aan de positieve effecten die sport kan opleveren voor de bevolking. De gemeente wil inzicht in het toekomstperspectief van de tennisverenigingen, de racketsport in het algemeen en de stichting zodat een goede afweging kan worden gemaakt van de prioriteit van gemeentelijke bijdragen aan de ondersteuning van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn. Om een goede afweging te maken en het gemeentelijk sportbeleid gefundeerd te herijken, is inzicht in de (toekomstige) tennisaccommodatiebehoefte, toekomst van de racketsport (tennis, (i)squash en padel) en toekomstperspectief van de stichting wenselijk. De gemeente heeft het Mulier Instituut gevraagd om in 2019 een onderzoek naar de accommodatiebehoefte en het toekomstperspectief van de racketsport (tennis, (i)squash en padel) en de stichting in gemeente Alphen aan den Rijn uit te voeren.

1.1 Doel en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is om de (huidige en toekomstige) behoefte aan accommodaties van de acht tennisverenigingen in de gemeente Alphen aan den Rijn en het toekomstperspectief van de Stichting Alphens Tennispark (SAT) in kaart te brengen. Op basis van zowel de ruimtelijke vraag naar racketsport (tennis, (i)squash en padel) als de visie en plannen van de betrokken organisaties bij de stichting ontstaat inzicht in de toekomstmogelijkheden en bestendigheid van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn. Hoewel alle tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn in dit onderzoek worden meegenomen, ligt de focus van het onderzoek op de drie tennisverenigingen verbonden aan de stichting. In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Hoe toekomstbestendig is de racketsport (tennis, (i)squash en padel) in gemeente Alphen aan den Rijn en wat betekent dit voor het beleid met betrekking tot de tennisverenigingen en -accommodaties?

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen in dit onderzoek opgesteld:

1. *Hoe ontwikkelt de vraag naar tennis(accommodaties) in de gemeente Alphen aan den Rijn zich in het licht van demografische en sportieve ontwikkelingen?*
2. *Wat voor mogelijkheden biedt de ontwikkeling van padel en (i)squash voor de tennissport in gemeente Alphen aan den Rijn?*

[1] Dit zijn de tennisverenigingen TV Nieuwe Sloot, A.T.C. Tean, TC Aarlanderveen en Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot.

3. *Wat zijn de toekomstmogelijkheden van de Stichting Alphens Tennispark (SAT)?*

1.2 Methode

Voor de bepaling van de ruimtebehoefte is aan de hand van ledenaantallen op basis van door de KNLTB vastgestelde richtlijnen het aantal benodigde tennisbanen per tennisvereniging in gemeente Alphen aan den Rijn berekend. Dit aantal is afgezet tegen het aantal beschikbare banen, rekening houdend met het aantal jeugd- en seniorleden en verlichting van de banen. De berekening van de toekomstige ledenaantallen berust op de verwachte bevolkingsontwikkeling en de ontwikkelingen in sportdeelname. Hierdoor ontstaat een bandbreedte waarbinnen de verwachte toekomstige behoefte ligt. Om de mogelijkheden van (i)squash en padel voor de tennissport in gemeente Alphen aan den Rijn in kaart te brengen is de landelijke ontwikkeling van (i)squash en padel met de ontwikkeling hiervan in gemeente Alphen aan den Rijn vergeleken.

Om de ambities en toekomstmogelijkheden van de Stichting Alphens Tennispark (SAT) en de organisaties verbonden aan de stichting in kaart te brengen zijn met de drie betrokken tennisverenigingen, het bestuur van de stichting en het management van Tenniscentrum Nieuwe Sloot B.V. afzonderlijke interviews gehouden. Dit is gedaan met één of enkele bestuurders van de organisaties. In bijlage I is een overzicht van de gesprekspartners toegevoegd. Tijdens de interviews is gevraagd naar eigen ervaren vitaliteit van de organisatie, ambities, uitdagingen en kansen richting de toekomst. Daarnaast zijn de onderlinge relatie en de verwachtingen ten aanzien van de stichting besproken. Dit heeft (aanvullend) inzicht geboden in het toekomstperspectief van de racketsportorganisaties in gemeente Alphen aan den Rijn.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden ontwikkelingen en prognoses beschreven die relevant zijn bij de toekomstige tennisaccommodatiebehoefte in de gemeente Alphen aan den Rijn. In hoofdstuk 3 wordt de huidige en toekomstige tennisaccommodatiebehoefte gepresenteerd. Vervolgens beschrijft hoofdstuk 4 de mogelijkheden van de ontwikkeling van padel en (i)squash voor de tennissport in gemeente Alphen aan den Rijn. In hoofdstuk 5 volgen de ambities van de Stichting Alphens Tennispark (SAT) en de organisaties verbonden aan SAT alsmede uitdagingen en mogelijkheden richting de toekomst. Ten slotte volgen in hoofdstuk 6 enkele conclusies en aanbevelingen om het beleid omtrent de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn te herijken.

2. Relevante ontwikkelingen en prognoses

In dit hoofdstuk worden algemene ontwikkelingen en prognoses beschreven die relevant zijn voor de toekomst van de racketsport in de gemeente Alphen aan den Rijn. Achtereenvolgens worden de bevolkingsprognose van gemeente Alphen aan den Rijn en de ontwikkelingen in sportdeelname en de tennissport in het bijzonder behandeld.

2.1 Bevolkingsontwikkeling gemeente Alphen aan den Rijn

Gemeente Alphen aan den Rijn bestaat op basis van de indeling die het CBS hanteert uit 16 wijken (zie kaart 2.1). Kerk en Zanen is de grootste wijk met ruim 17.000 inwoners. De gemeente heeft vier wijken met meer dan 10.000 inwoners (zie tabel 2.1). Dit zijn naast Kerk en Zanen, Boskoop, Ridderveld en Zegersloot. Drie wijken hebben minder dan 2.000 inwoners. Dit zijn Zwammerdam, Aarlanderveen en Steekterpolder. Van de wijk Rietveld is het aantal inwoners niet bekend.

Kaart 2.1 Wijken in de gemeente Alphen aan den Rijn in 2019 (CBS indeling)

1) Koudekerk aan den Rijn 2) Oudshoorn 3) Ridderveld 4) Zegersloot 5) Hazerswoude-Rijndijk 6) Hoorn 7) Kerk en Zanen 8) Hoge Zijde 9) Lage Zijde 10) Aarlanderveen 11) Hazerswoude-Dorp 12) Rietveld 13) Steekterpolder 14) Zwammerdam 15) Benthuizen 16) Boskoop

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Tabel 2.1 Aantal inwoners per wijk in de gemeente Alphen aan den Rijn (CBS indeling)

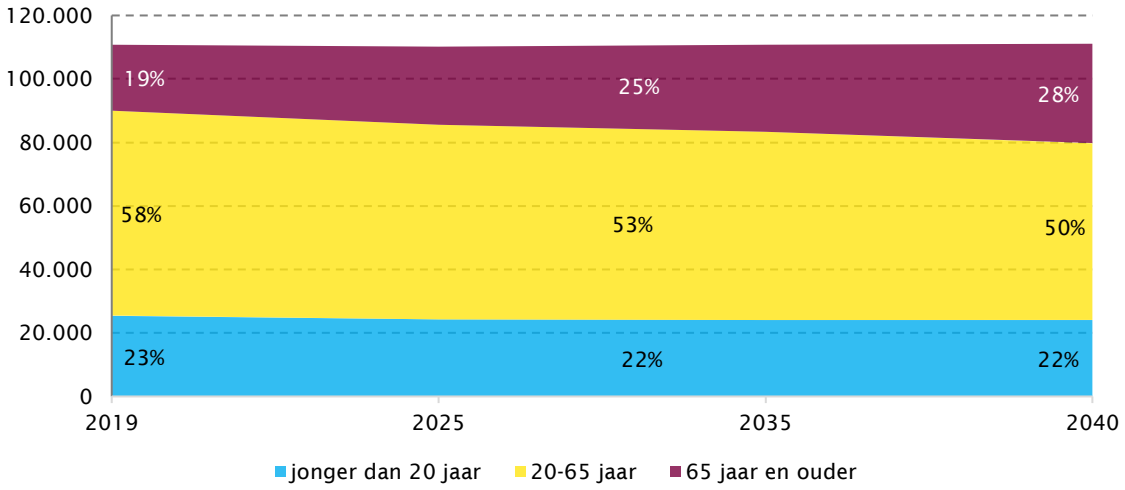
Wijk	Aantal inwoners
Kerk en Zanen	17.140
Boskoop	16.002
Ridderveld	13.623
Zegersloot	10.198
Oudshoorn	9.605
Lage Zijde	8.680
Hoge Zijde	8.033
Hazerswoude-Dorp	5.923
Hazerswoude-Rijndijk	5.437
Hoorn	4.646
Koudekerk aan den Rijn	4.112
Benthuizen	3.547
Zwammerdam	1.861
Aarlanderveen	1.200
Steekterpolder	834
Rietveld	-

Bron: Alphen aan den Rijn in cijfers, 2019.

Sterke vergrijzing in gemeente Alphen aan den Rijn verwacht

Op basis van verwachte ontwikkelingen in de periode tot 2040 zal het aantal inwoners van gemeente Alphen aan den Rijn nagenoeg gelijk blijven (een groei van 0,23%, zie figuur 2.1). Wel gaat de samenstelling van de bevolking van gemeente Alphen aan den Rijn naar verwachting veranderen. In de periode tot 2040 zal de bevolking tussen 20 en 65 jaar krimpen (van 58 procent van de bevolking naar 50 procent van de bevolking). Ook het aandeel jongeren gaat dalen (van 23% van de bevolking naar 22% van de bevolking). De grootste verandering vindt naar verwachting plaats in de oudste leeftijdsgroep. Het aantal 65-plussers stijgt in die periode met maar liefst 50 procent. Dit betekent dat meer dan een kwart van de bevolking in gemeente Alphen aan den Rijn (28%) in 2040 65 jaar of ouder zal zijn.

Figuur 2.1 Verwachte bevolkingsontwikkeling gemeente Alphen aan den Rijn in de periode 2019–2040

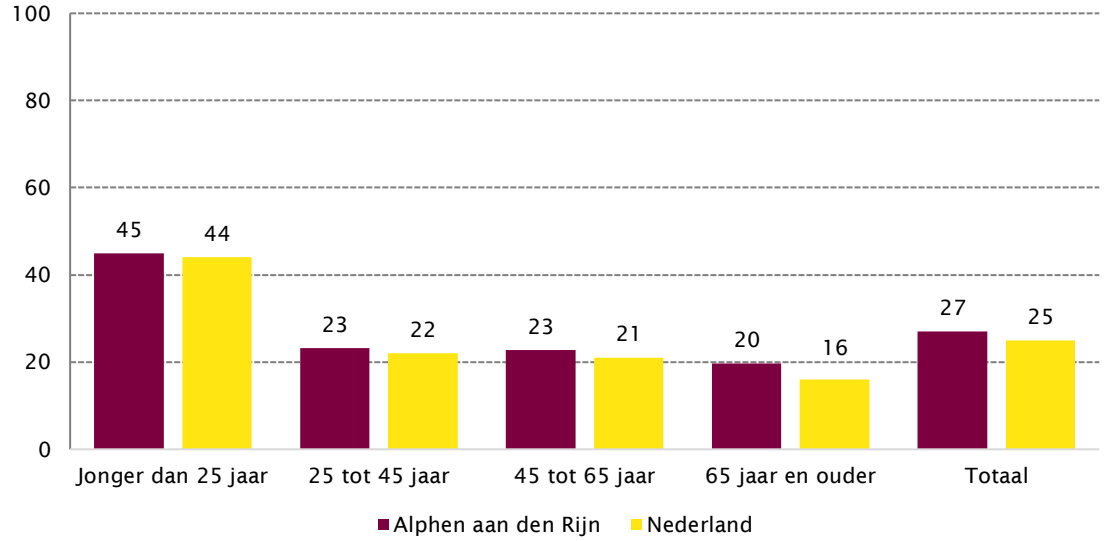
Bron: Provincie Zuid-Holland, 2016.

2.2 Sportbeoefening in gemeente Alphen aan den Rijn

Relatief hoog aantal sportlidmaatschappen in gemeente Alphen aan den Rijn

Gemeente Alphen aan den Rijn is op basis van het aantal sportlidmaatschappen een sportieve gemeente. In gemeente Alphen aan den Rijn is in 2017 ruim een kwart van de inwoners (27%, figuur 2.2) lid van een sportbond. Dit is in lichte mate meer dan landelijk het geval (25%). In gemeente Alphen aan den Rijn zijn met name veel jongeren (45% van de inwoners beneden de 25 jaar) lid van een sportbond. Opvallend is het grote aantal 65-plussers dat in gemeente Alphen aan den Rijn lid is van een sportbond (20% ten opzichte van 16% landelijk). Als ouderen actief blijven en de verwachte vergrijzing plaatsvindt, betekent dit dat 65-plussers een steeds belangrijkere doelgroep wordt voor sportverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn. Het is dan ook belangrijk dat verenigingen voldoende passend aanbod voor deze leeftijdsgroep creëren.

Figuur 2.2 Aantal inwoners dat lid is van een sportbond naar leeftijdscategorie in 2017 (in procenten)

Bron: Ledentalrapportage NOC*NSF, 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

2.3 Landelijke ontwikkeling tennissport

Verdere daling aantal tennissers verwacht

Tennis is na voetbal de tweede grootste sport van Nederland die in verenigingsverband wordt beoefend. Met 570.000 leden in 2017 is de KNLTB de tweede grootste sportbond van Nederland (NOC*NSF, 2019). De sport wordt zowel door mannen als vrouwen van uiteenlopende leeftijden beoefend. Een kleine meerderheid van de leden (54%) van de KNLTB is man (zie tabel 2.2). En meer dan een derde van de leden zijn tussen de 45 en 64 jaar (36%, zie tabel 2.3).

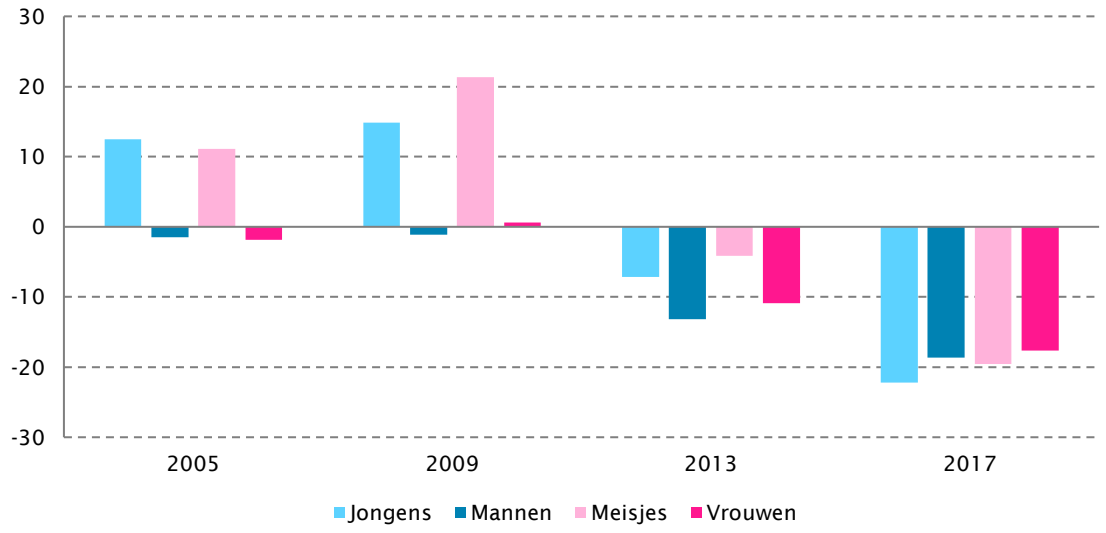
Tabel 2.2 Aantal leden bij de KNLTB in de periode 2001–2017

	2001	2009	2017
Heren	303.147	299.853	246.731
Jongens	78.404	90.025	61.011
Dames	258.018	259.581	212.549
Meisjes	62.345	75.620	50.140

Bron: Ledentalrapportage NOC*NSF, 2001-2017. Bewerking: Mulier Instituut.

Na een groei van tennis in Nederland tot de jaren ‘90, gevolgd door een relatief stabiele periode, is het aantal leden van de KNLTB in de afgelopen jaren fors aan het dalen. Sinds 2001 is het aantal leden van de KNLTB met 19 procent afgenomen. Terwijl het aantal jongens en meisjes dat tennist van 2001 tot 2009 nog toeneemt, nemen in de periode 2009-2017 zowel de jongens als meisjes (tot 18 jaar) als de mannen en vrouwen die tennissen af (figuur 2.3). Wel neemt de sterkte van de daling af en blijft het aantal competitiespelers redelijk stabiel (KNLTB, 2019a). Als deze trend zich doorzet zal het aantal leden van de KNLTB naar verwachting (in afnemende mate) verder afnemen, maar is de grootste daling geweest.

Figuur 2.3 Ontwikkeling lidmaatschappen bij de KNLTB in de periode 2001–2017 (groei in procenten t.o.v. 2001)

Bron: Ledentalrapportage NOC*NSF, 2001-2017. Bewerking: Mulier Instituut.

Tennis past bij oudere doelgroep

Gezien de verwachte vergrijzing is tennis een geschikte sport om in te investeren. Kijkend naar de leeftijd van het ledenbestand van de KNLTB in 2018, blijkt dat tennis een sport is voor alle leeftijden. Meer dan de helft van de tennissers in Nederland is 45 jaar of ouder. Daarnaast blijkt de sport met name geschikt om tot op hoge leeftijd te beoefenen. Van de leden is 18 procent 65 jaar of ouder. Het aandeel 65-plussers is in 2018 zelfs met 2 procent gestegen t.o.v. 2017. Volgens de KNLTB zijn er verschillende redenen waarom tennis tot op hoge leeftijd gespeeld kan worden. De tennissport kan worden beoefend op het spelniveau, tempo en intensiteitsniveau van de ouder wordende sporter (KNLTB, 2019b). Daarnaast is tennis een relatief veilige sport in vergelijking tot diverse andere sporten. Het risico op blessures is bij tennis namelijk relatief laag (KNLTB, 2019b). De sport lijkt dus kansen te bieden om de groep 65-plussers, die naar verwachting in gemeente Alphen aan den Rijn zal stijgen, in beweging te krijgen en/of te houden.

Tabel 2.3 Opbouw ledenbestand KNLTB in 2018 naar leeftijd en verandering t.o.v. 2017 (in procenten)

Leeftijdscategorie	Aandeel ledenbestand 2018	Verandering t.o.v. 2017
Jonger dan 5 jaar	0%	+40% (60 leden)
5-12 jaar	11%	-6%
13-18 jaar	8%	-4%
19-24 jaar	4%	+1%
25-34 jaar	10%	+2%
35-44 jaar	14%	-5%
45-64 jaar	36%	-2%
65 jaar of ouder	18%	+2%

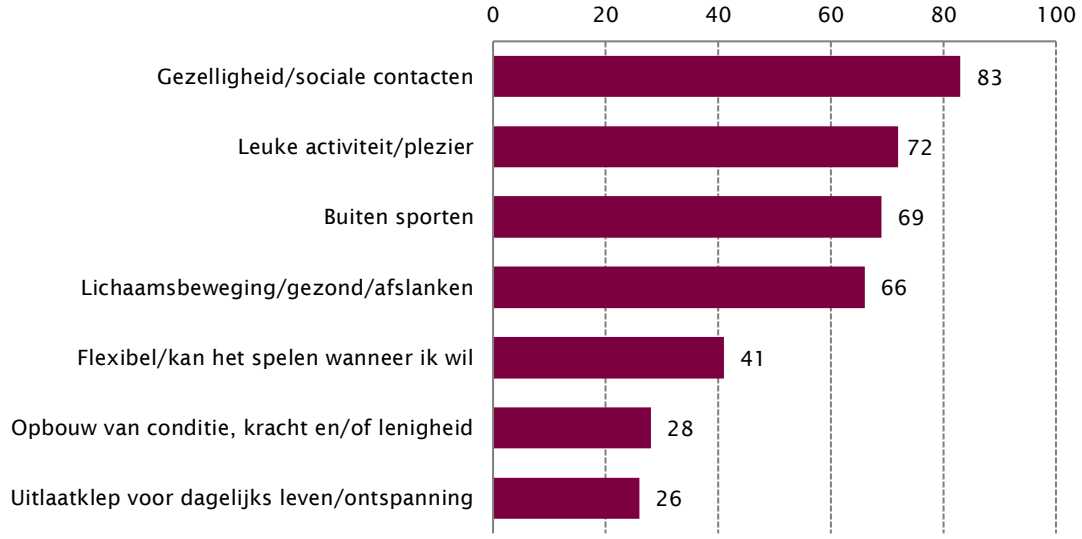
Bron: KNLTB, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Gezelligheid/sociale contacten belangrijkste motief tennissende 65-plussers

Middels de ledenmonitor van de KNLTB zijn per leeftijdscategorie de belangrijkste drijfveren om de sport te beoefenen in kaart gebracht. Voor 65-plussers is het sociale netwerk de belangrijkste reden om te tennissen (figuur 2.4). Eerst samen tennissen en daarna gezamenlijk een drankje drinken is voor veel 65-plussers een drijfveer om te (blijven) tennissen. Dit wordt gevolgd door plezier in de sport zelf (72%), de mogelijkheid om buiten te sporten (69%) en de mogelijkheid tot lichaamsbeweging (66%). De meest genoemde reden om het lidmaatschap op te zeggen voor deze leeftijdscategorie zijn gezondheidsklachten. Om in de toekomst deze groep beter aan het tennissen te houden kan aanpassing van het tennisaanbod wenselijk zijn. Door bijvoorbeeld tennis met zachtere ballen (rood, oranje, groen) aan te bieden hebben spelers meer tijd om de bal te slaan en is de impact van het raakpunt minder groot op het lichaam. Ook kan op een kleiner speelveld worden gespeeld (Dynamic Tennis[2]) waardoor een minder grote afstand hoeft te worden afgelegd.

[2] Zie hier voor meer informatie over Dynamic Tennis. Dynamic Tennis is een variant van tennis die met name voor ouderen geschikt is. In 2018 is ruim 80 procent van de Dynamic Tennis beoefenaars ouder dan 50 jaar (DTBN, 2018).

Figuur 2.4 Motieven om te tennissen van leden van de KNLTB die ouder dan 65 jaar zijn (in procenten)

Bron: Ledenmonitor KNLTB, 2018. Bewerking Mulier Instituut.

Tennissen met vrienden belangrijkste motief voor kinderen

Naast 65-plussers zijn met name kinderen voor tennisverenigingen een belangrijke doelgroep om aan het tennissen te krijgen en/of te houden. Zoals in figuur 2.3 en tabel 2.3 is te zien, daalt het aantal junioren dat tennist de laatste jaren sterker dan het aantal senioren dat tennist. Uit het Tennisteens onderzoek van de KNLTB blijkt tennissen met vrienden de belangrijkste drijfveer voor kinderen tussen de 13 en 18 jaar om lid te zijn van de KNLTB. Om deze groep aan het tennissen te krijgen en te houden is het dan ook belangrijk dat kinderen met leeftijdsgenootjes kunnen tennissen en dat activiteiten worden georganiseerd waarbij kinderen met leeftijdsgenoten aan kunnen deelnemen.

Tabel 2.4 Drijfveren en uitdagingen om te tennissen van leden van de KNLTB in de leeftijd 13-18 jaar

Drijfveren	Uitdagingen
1. Tennissen met vrienden	1. Te druk met school
2. Recreatief sporten	2. Geen vrienden om mee te tennissen
3. Tennissen wanneer je wilt	3. Geen leuke trainer
4. Spelen van competitie	4. Te weinig kinderen van eigen niveau/leeftijd
5. Leuke acitiviteit/plezier	5. Tennis 'saai' geworden

Bron: Tennisteens onderzoek KNLTB, 2018. Bewerking Mulier Instituut.

3. Huidige en toekomstige tennisbehoefte Alphen a/d Rijn

In dit hoofdstuk wordt de huidige en toekomstige accommodatiebehoefte van de acht tennisverenigingen in de gemeente Alphen aan den Rijn beschreven. Dit wordt gedaan door tennis in gemeente Alphen aan den Rijn in kaart te brengen en het tennisaanbod af te zetten tegen de huidige en toekomstige tennisbehoefte. De huidige accommodatiebehoefte wordt vastgesteld op basis van ledenaantallen van het seizoen 2019. De toekomstige accommodatiebehoefte (2025, 2030 en 2040) van de verenigingen wordt bepaald aan de hand van ontwikkelingen van de bevolking, tennissport en recente ledenontwikkelingen van de verenigingen.

3.1 Tennisdeelname in gemeente Alphen aan den Rijn

Tennis minder populair dan in vergelijkbare gemeenten

Tennis is na voetbal de populairste sport in verenigingsverband in gemeente Alphen aan den Rijn. In tabel 3.1 is het ledenpercentage van de tien grootste sportbonden in Nederland voor gemeente Alphen aan den Rijn weergegeven. Hieruit blijkt dat in 2017 ruim 3.800 inwoners lid zijn van de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (3,5% van de inwoners in gemeente Alphen aan den Rijn). Dit ligt in lichte mate boven het landelijke aantal lidmaatschappen bij de tennisbond, maar blijft achter op het aantal lidmaatschappen bij de tennisbond in de VSG-regio Hollands Midden en in vergelijkbare gemeenten in Nederland. Dit lijkt te betekenen dat er kansen liggen om het aantal tennissers in gemeente Alphen aan den Rijn te vergroten.

Tabel 3.1 Ledenpercentage 10 grootste sportbonden in Nederland in 2017

	Atletiek	Golf	Gymnastiek	Hockey	Paardensport	Sportvissen	Tennis	Voetbal	Volleybal	Zwemmen
Gemeente Alphen aan den Rijn	1,2	2,2	2,7	1,2	0,7	3,2	3,5	6,5	0,5	0,9
t.o.v. Nederland	*(+,4)*	*(+,1)*	*(+1,)*	*(-,3)*	*(+,2)*	*(+,4)*	*(+,3)*	*(-,5)*	*(-,2)*	*(-,1)*
VSG-regio Hollands Midden	1,0	2,6	2,1	1,7	0,9	3,4	4,1	6,8	0,6	1,0
t.o.v. Nederland	*(+,2)*	*(+,5)*	*(+,4)*	*(+,2)*	*(0)*	*(+,6)*	*(+,9)*	*(-,2)*	*(-,1)*	*(+,2)*
Vergelijkbare gemeenten*	1,3	3,1	2,4	2,4	1,2	3,8	4,7	9,8	0,9	1,2
t.o.v. Nederland	*(+,5)*	*(+1)*	*(+,7)*	*(+,9)*	*(+,3)*	*(+1)*	*(+1,5)*	*(+1,2)*	*(+,2)*	*(+,4)*
Nederland	0,8	2,1	1,7	1,5	0,9	2,8	3,2	7,0	0,7	0,8

Bron: Ledentalrapportage NOC*NSF, 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

*Noot: Vergelijkbare gemeenten zijn geselecteerd op basis van aantal inwoners en mate van stedelijkheid overeenkomstig met gemeente Alphen aan den Rijn.

3.2 Huidige tennisaanbod in gemeente Alphen aan den Rijn

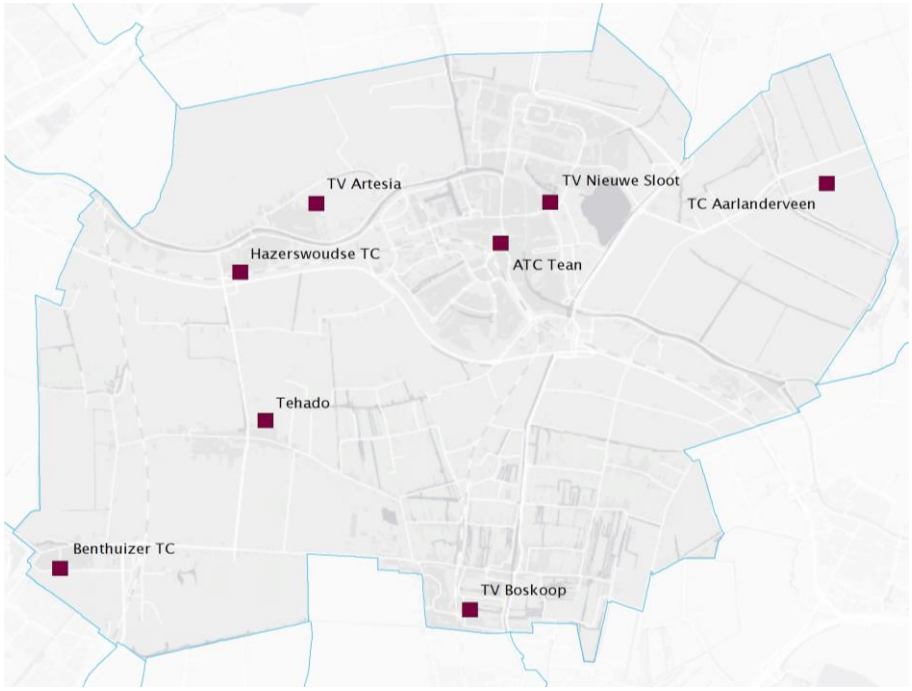
Negen tennisparken met 61 buitenbanen in gemeente Alphen aan den Rijn

In gemeente Alphen aan den Rijn zijn negen tennisparken gelegen. Deze tennisparken beschikken in totaal over 61 buitentennisbanen en 17 binnentennisbanen (zie tabel 3.2). Deze zijn allen verlicht. Het tennispark bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot bestaat uit 14 buitentennisbanen en 12 binnentennisbanen. Hiervan zijn voor het seizoen 2019 negen buitenbanen ter beschikking gesteld aan de tennisvereniging Nieuwe Sloot. De overige banen biedt het centrum aan ter verhuur aan particulieren. In kaart 3.1 zijn de acht tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn weergegeven.

Tabel 3.2 Aantal banen op tennisparken in de gemeente Alphen aan den Rijn in 2019

	Binnenbanen	Buitenbanen	
Tennispark		Verlicht	Onverlicht
T.V. Artesia		6	-
Tehado		8	-
Hazerswoudse T.C.		5	-
Benthuizer T.C.		5	-
A.T.C. Tean		11	-
TC Aarlanderveen		2	-
TV Boskoop		7	-
Sportcentrum Midden Boskoop	5	3	-
Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot	12	14	-
Totaal	17	61	

Kaart 3.1 Tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Gemiddeld minder tennisbanen in Alphen a/d Rijn dan landelijk het geval

Tennis wordt zowel binnen als buiten beoefend. In Nederland zijn circa 350 tennishallen met in totaal circa 1.300 overdekte tennisbanen. Daarnaast liggen in Nederland 11.336 tennisbanen in de buitenlucht verdeeld over circa 2.000 accommodaties (DSA, 2019). Dit komt neer op 16,6 tennisbanen per 25.000 inwoners (zie tabel 3.3). Met circa 570.000 leden van de KNLTB in 2017 betekent dit een gemiddelde baandruk van 48 leden per baan. In gemeente Alphen aan den Rijn zijn gemiddeld minder tennisbanen aanwezig dan landelijk het geval is. Met 61 buitentennisbanen is het relatieve aanbod 13,8 banen per 25.000 inwoners. Kijkend naar het aantal inwoners in gemeente Alphen aan den Rijn dat lid is van de KNLTB, is in gemeente Alphen aan den Rijn de baandruk met gemiddeld 64 leden per baan hoger dan het landelijke gemiddelde, vergelijkbare gemeenten en de VSG-regio Hollands Midden.

Tabel 3.3 Aantal buitentennisbanen, ledenpercentage KNLTB en gemiddeld aantal leden per tennisbaan per regio

	Aantal banen			Gemiddeld aantal
	Totaal	Per 25.000 inwoners	Ledenpercentage	leden per baan
Gemeente Alphen aan den Rijn	61	13,8	3,5	64
VSG-regio Hollands Midden	617	19,6	4,7	56
Vergelijkbare gemeenten	1467	14,9	4,7	49
Nederland	11.336	16,6	3,2	48

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019; KNLTB via NOC*NSF, 2017. Bewerking: Mulier Instituut.

3.3 Vraag-aanbod analyse tennisbehoefte in Alphen aan den Rijn

Ruim overschot aan buitentennisbanen in gemeente Alphen aan den Rijn

In tabel 3.4 is het overschot aan buitentennisbanen in gemeente Alphen aan den Rijn weergegeven. Het overschot is berekend door de baanbehoefte af te zetten tegen het aantal banen per vereniging in het seizoen 2019. De baanbehoefte is berekend door het aantal leden per vereniging in het seizoen 2019 af te zetten tegen het minimaal vereiste aantal banen hiervoor. De KNLTB hanteert de richtlijn van 90 leden per verlichte buitentennisbaan. Wanneer het aanbod wordt afgezet tegen de behoefte aan tennisbanen in gemeente Alphen aan den Rijn blijkt in gemeente Alphen aan den Rijn een ruim overschot aan buitentennisbanen te bestaan. Op basis van deze richtlijnen heeft de gemeente Alphen aan den Rijn in totaliteit een overschot van 17 buitentennisbanen. Wel moet worden aangemerkt dat tennis een sport is met sterke piekmomenten. Verenigingen met een hoog aantal competitiespelers kunnen in de weekenden van de competitie een hogere baanbehoefte ervaren. Tot slot moet worden aangemerkt dat hoewel TC Aarlanderveen op basis van het aantal leden een behoefte van 1 baan heeft, een minimum van 2 banen is vereist om als vereniging competitie te mogen spelen (KNLTB, 2019c). Deze punten in ogenschouw nemende blijft een overschot aan buitentennisbanen in gemeente Alphen aan den Rijn bestaan.

Tabel 3.4 Vraag-aanbodanalyse buitenbanen tennisverenigingen Alphen aan den Rijn in het seizoen 2018/'19

	Aantal buitenbanen			
Vereniging	Verlicht	Onverlicht	**Behoefte**	**Resultaat**
T.V. Artesia	6		3 (2,6)	Aanbod groter dan behoefte
Tehado	8		4 (3,8)	Aanbod groter dan behoefte
Hazerswoudse T.C.	5		3 (2,5)	Aanbod groter dan behoefte
Benthuizer T.C.	5		3 (2,5)	Aanbod groter dan behoefte
A.T.C. Tean	11		10 (10)	Aanbod groter dan behoefte
TC Aarlanderveen	2		1* (0,9)	Aanbod conform behoefte
T.V. Boskoop	7		6 (6,0)	Aanbod groter dan behoefte
T.V. Nieuwe Sloot	9**		8 (7,1)	Aanbod groter dan behoefte
Gemeente Alphen a/d Rijn totaal	53		36 (35,4)	Aanbod groter dan behoefte

* Om als vereniging competitie te mogen spelen is een minimum van twee banen vereist.

** Bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot zijn 14 buitentennisbanen gelegen. TV Nieuwe Sloot maakt van negen van deze banen gebruik. De overige banen staan ter beschikking aan het Tennis- en Squashcentrum voor verhuur. De capaciteitsberekeningen zijn gebaseerd op de negen banen waar TV Nieuwe Sloot gebruik van maakt.

Ruim overschot aan binnenbanen bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot

Bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot zijn 12 binnenbanen en vijf buitenbanen beschikbaar gesteld aan Tenniscentrum Nieuwe Sloot B.V. om te verhuren aan particulieren. Volgens het centrum maken ongeveer 250 sporters maandelijks gebruik van de buitenbanen. Op basis van de richtlijnen van de KNLTB komt dit neer op een baanbehoefte van 3 (2,8) buitentennisbanen. Dit betekent een overschot van twee buitentennisbanen. Voor de berekening van het aantal binnentennisbanen bestaan geen richtlijnen bij de KNLTB. Op basis van de omzetcijfers van de binnenbanen van Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot kan worden geconcludeerd dat er een overschot aan 3 tennisbanen bestaat. In de afgelopen twaalf jaar heeft het centrum te maken gehad met een omzetdaling op de binnentennisbanen van ruim een kwart (27%). Dit betekent dat het centrum op dit moment een kwart minder binnentennisbanen nodig heeft (3 banen) dan twaalf jaar geleden. Doordat de gebruikers van de binnenbanen van Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot veelal leden zijn van de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn die in de winter gebruik willen maken van de binnenbanen, ervaart het centrum een vergelijkbare daling van het aantal tennissers als de tennisverenigingen. En gezien de landelijke ontwikkeling van tennis en de ontwikkeling naar steeds meer *all weather* (Van der Poel en Bakker, 2015) buitentennisbanen is het aannemelijk dat het overschot aan binnenbanen niet zal afnemen.

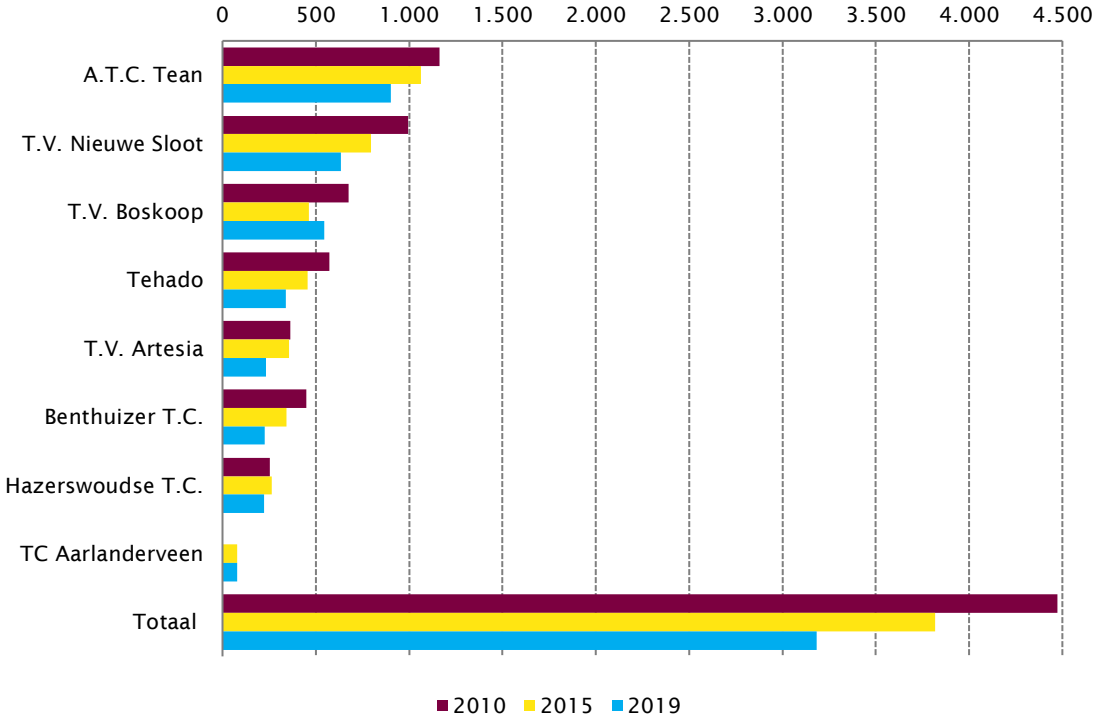
3.4 Toekomstige tennisbehoefte in Alphen aan den Rijn

Aantal leden tennisverenigingen in tien jaar tijd met een derde gedaald

In totaal staan 3.184 leden van de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn bij de KNLTB in het seizoen 2019 ingeschreven (zie figuur 3.1). A.T.C. Tean en T.V. Nieuwe Sloot zijn de grootste verenigingen met meer dan 600 leden. TC Aarlanderveen is met minder dan 100 leden de kleinste tennisvereniging van de gemeente. In de afgelopen tien jaar zijn de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn fors in omvang gedaald. Ten opzichte van 2010 is het totaal aantal leden van de

acht tennisverenigingen met 29 procent gedaald. Deze daling heeft bij vrijwel alle tennisverenigingen plaatsgevonden. Alleen van TC Aarlanderveen is het aantal leden in 2010 niet bekend waardoor de ontwikkeling bij deze vereniging niet in kaart kon worden gebracht. De daling in het aantal leden van de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn is vergelijkbaar met landelijke ontwikkelingen (zie hoofdstuk 2). De forse daling in het aantal leden van de acht tennisverenigingen in de afgelopen jaren kan het overschot aan tennisbanen in gemeente Alphen aan den Rijn verklaren.

Figuur 3.1 Ontwikkeling ledental tennisverenigingen gemeente Alphen aan den Rijn in de periode 2010–2019 (in aantallen)

Bron: KNLTB 2010, 2015 en 2019. Bewerking: Mulier Instituut

Impuls tennisverenigingen noodzakelijk voor tennissport in Alphen a/d Rijn

In tabel 3.5 is de toekomstige accommodatiebehoefte weergegeven. De berekening van de toekomstige ledenaantallen (2025, 2030 en 2040) berust op de verwachte bevolkingsontwikkeling, de ontwikkelingen van de tennissport en recente ledenontwikkelingen van de verenigingen. Wanneer de verenigingsontwikkeling zich op deze manier bij de verenigingen doorzet, zal de tennissport in gemeente Alphen aan den Rijn naar verwachting in 2040 drastisch gedaald zijn. Hierdoor zal de behoefte aan tennisbanen van de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn in de periode tot en met 2040 verder afnemen. Om als tennissport relevant te blijven in gemeente Alphen aan den Rijn is het dan ook belangrijk om de stelselmatige daling van het aantal leden bij de tennisverenigingen stabiel te krijgen. Met name verenigingen die in staat zijn om de groep 65-plussers bij de vereniging te houden en/of te krijgen zullen, op basis van de bevolkingsontwikkeling (vergrijzing en daling inwoners tussen de 20-65 jaar), met een mindere ledendaling te maken krijgen. Ervan uitgaande dat de daling van het aantal leden van de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn, net als landelijk, naar verwachting op enig moment voor 2040 zal zijn gestabiliseerd, kan de correctie op de verenigingsontwikkeling als een doemscenario worden beschouwd. De correctie op de verenigingsontwikkeling is vastgesteld op basis van de verandering in het aantal junioren- en

seniorenleden die de desbetreffende vereniging in de jaren 2010-2019 heeft doorgemaakt. We verwachten dan ook dat rekening moet worden gehouden met het scenario dat uit de bevolkingsontwikkeling naar voren komt.

Tabel 3.5 (Verwachte) baanbehoefte tennisverenigingen in 2025, 2030 en 2040

		Behoefte						
			Bevolkingsontwikkeling			*Correctie verenigingsontwikkeling**		
Vereniging	**Aanbod**	2018/'19	2025	2030	2040	*2025*	*2030*	*2040*
T.V. Artesia	6	2,6	2,5	2,5	2,4	*2,0*	*1,6*	*1,0*
Tehado	8	3,8	3,7	3,6	3,6	*2,7*	*2,1*	*1,3*
Hazerswoudse T.C.	5	2,5	2,4	2,4	2,3	*2,2*	*2,0*	*1,6*
Benthuizer T.C.	5	2,5	2,4	2,4	2,4	*1,7*	*1,2*	*0,7*
A.T.C. Tean	11	10,0	9,7	9,6	9,4	*7,9*	*6,5*	*4,5*
TC Aarlanderveen	2	0,9	0,9	0,8	0,8	*0,8*	*0,8*	*0,7*
T.V. Boskoop	7	6,0	5,9	5,8	5,7	*6,8*	*7,5*	*9,3*
T.V. Nieuwe Sloot	9**	7,1	6,9	6,8	6,6	*5,3*	*4,2*	*2,6*
Gemeente Alphen a/d Rijn totaal	53	35,4	34,4	34,0	33,3	*29,4*	*25,9*	*21,7*

*De correctie op de verenigingsontwikkeling kan als doemscenario worden beschouwd omdat de daling van het aantal leden van de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn naar verwachting voor 2040 zal zijn gestabiliseerd.

** Bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot zijn 14 buitentennisbanen gelegen. TV Nieuwe Sloot maakt van negen van deze banen gebruik. De overige banen staan ter beschikking aan het Tennis- en Squashcentrum voor verhuur. De capaciteitsberekeningen zijn gebaseerd op de negen banen waar TV Nieuwe Sloot gebruik van maakt.

Clusteren van tennisparken Tean en Nieuwe Sloot

Aangezien alle tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn op basis van richtlijnen van de KNLTB een overschot aan tennisbanen hebben, kan gedacht worden aan het clusteren van tennisverenigingen in een poging de tennisaccommodaties efficiënter te benutten. Door van dezelfde accommodatie gebruik te maken kunnen verenigingen efficiënter gebruik maken van de accommodatie, kantine/clubhuis en vrijwilligers. Kijkend naar de spreiding van de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn en de afstand die inwoners moeten afleggen naar de tennisvereniging, komen A.T.C. Tean en TV Nieuwe Sloot, doordat zij het dichtst bij elkaar zijn gelegen, als eerste in aanmerking voor een clustering van de tennisparken. Samen hebben zij op basis van hun ledentallen in 2019 een behoefte aan 17 tennisbanen en op basis van de verwachte bevolkingsontwikkeling in 2040 een behoefte aan 16 tennisbanen. Bij A.T.C. Tean zijn 11 buitenbanen en bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot zijn 14 tennisbanen (waarvan TV Nieuwe Sloot 9 banen gebruikt) gelegen. Wanneer besloten wordt tot het clusteren van deze twee verenigingen op één locatie is uitbreiding van het aantal tennisbanen vereist. De locatie van TV Nieuwe Sloot lijkt hiervoor de meeste mogelijkheden te bieden.

4. Mogelijkheden padel en (i)squash in Alphen a/d Rijn

In dit hoofdstuk worden de mogelijkheden van de ontwikkeling van padel en (i)squash voor de tennissport in gemeente Alphen aan den Rijn beschreven. Dit wordt gedaan door de landelijke ontwikkeling van padel en (i)squash te vergelijken met de ontwikkeling hiervan in gemeente Alphen aan den Rijn.

4.1 Padel in Nederland

Padel is een groeiende racketsport

Padel is een jonge racketsport die aan het begin van de eenentwintigste eeuw in Nederland is geïntroduceerd. Vanaf dat de eerste padelaccommodatie in 2005 in Nederland is aangelegd, heeft de sport een forse groei doorgemaakt. In 2018 zijn er 58 padelaccommodaties in Nederland en is op basis van onderzoek naar de potentie van de sport vastgesteld dat het aantal naar verwachting in versneld tempo zal blijven groeien (Hoeijmakers en Romijn, 2018). In mei 2019 is door de KNLTB vastgesteld dat de honderdste tennisvereniging één of meerdere padelbanen heeft aangelegd wat het totale aantal padelbanen in Nederland op 250 brengt (KNLTB, 2019d). De groei van padel zet zich dus, zoals verwacht, in versneld tempo door.

Kader 4.1 Wat is padel?

Wat is padel?
Padel is een racketsport met kenmerken van zowel squash als tennis en wordt in dubbelteams (twee tegen twee) gespeeld op een veld van 20 x 10 meter met een omheining van glas of hekwerk. Het veld wordt in tweeën gedeeld door een net, en elke speelhelft bestaat uit twee servicevakken en een achterveld. Het spel begint wanneer de serverende speler de bal over het net, zonder dat de bal eerst het glas of hekwerk raakt, in het speelveld van de tegenpartij wordt geslagen. De bal blijft in het spel totdat deze twee keer heeft gestuiterd, in het net is beland of zonder te stuiteren uit de kooi wordt geslagen. De glazen wand en het hekwerk mag worden gebruikt zolang de bal eerst de grond raakt. De puntentelling is hetzelfde als bij het tennis. Vier punten levert een game op en zes games een set. Padel kan zowel op een binnen- als buitenbaan worden gespeeld. In Nederland werd in 2005 voor het eerst padel gespeeld op het trainingscomplex van PSV. Toenmalig coach Guus Hiddink was in Spanje enthousiast geraakt door de sport, waarop PSV een baan liet bouwen.

Padel naar verwachting geen hype

Op basis van onderzoek van Hoeijmakers en Romijn (2018) is padel een racketsport met potentie om zich in Nederland als sport te vestigen. In het onderzoek is de potentie van een nieuwe sport beoordeeld aan de hand van vijf criteria (zie figuur 4.1). Vastgesteld is dat padel potentie heeft om bij een breder publiek aan te slaan omdat de aard van het spel, veel variatie, en direct spelplezier, bij de individuele en flexibele sportbehoefte van deze tijd past. Daarnaast is de sport voor veel spelers een verbetering ten opzichte van tennis doordat het karakter van het spel laagdrempelig is. Mensen die minder bedreven zijn in tennis vinden padel makkelijker om te spelen, doordat de padelbaan begrensd is en de bal terug stuitert. Ook spreekt het sociale aspect veel spelers aan. Padel wordt altijd twee tegen twee gespeeld. Doordat niveauverschillen bij padel minder uitmaken, is het makkelijker om met familie of vrienden van wisselend niveau te spelen. Wel is de sport bij het grote publiek (nog) grotendeels onbekend. Hoewel

ook steeds vaker niet-tennissers de padelbaan weten te vinden, is padel vooralsnog voornamelijk een spel dat door tennissers wordt gespeeld. Omdat de sport relatief onbekend is, is het aanleggen van padelbanen niet voldoende. Beleid en organisatie is nodig om grotere bekendheid voor de sport te creëren. Alleen dan kan het nieuwe leden naar de accommodatie trekken. Kortom, padel is naar verwachting geen hype die na een paar jaar verdwijnt, maar de moeite waard om als beleidsmakers en sportaanbieders in te investeren.

Tabel 4.1 Succesfactoren padel

Factor	Padel
Past de sport bij de bestaande waarden en behoeften?	++
Is de sport een verbetering t.o.v. het bestaande aanbod?	++
Is de sport eenvoudig te begrijpen en te beoefenen?	+
Is de sport goed zichtbaar voor anderen?	--
Is de sport relatief eenvoudig uit te proberen?	++

-- slecht, - matig, + goed, ++ uitstekend

Bron: Hoeijmakers & Romijn, 2018.

Padel geen vervanging van maar aanvulling op het tennisaanbod

In het onderzoek naar de status en potentie van de nieuwe sport padel is gebleken dat de groei van padel mede verklaard kan worden door de teruggang in het aantal tennissers in Nederland. Hoewel ook steeds meer padelverenigingen en commerciële centra zonder link met de tennissport padel aanbieden, zijn het op dit moment voornamelijk tennisverenigingen die padel als extra sport aanbieden. Tennisverenigingen zien in padel een manier om de sportvereniging toekomstbestendig te maken: padel als een mooie aanvulling in het sportaanbod van tennisverenigingen om op den duur nieuwe mensen naar de club trekken, en de huidige leden binnen de vereniging te houden. Hoewel onderzoek naar het effect van padel voor een tennisvereniging (nog) ontbreekt, geeft de KNLTB aan dat padel aansluiting vindt bij de tennisspelers die tennisverenigingen proberen om binnen de vereniging te houden. De sport lijkt te passen bij jongeren en beginnende tennissers, doelgroepen die moeilijk voor de tennissport zijn te behouden. Dit maakt van padel een aanvulling op het tennisaanbod en geen concurrentie ten opzichte van de tennissport.

4.2 Padel in gemeente Alphen aan den Rijn

Één baan met goede bezetting

Op dit moment is in gemeente Alphen aan den Rijn bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot één buiten padelbaan gelegen. Volgens de stichting en het Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot die de exploitatie hiervan doen is de bezetting van deze baan uitstekend, zonder dat op dit moment veel aan promotie wordt gedaan. Ongeveer 65 padellers maken op regelmatige basis gebruik van de baan. Aangegeven is dat de gebruikers van deze baan, tegen verwachting in, veelal geen tennissers zijn en dus nieuwe doelgroepen naar het Tennis- en Squashcentrum trekken. Dit betekent tevens dat de padelbaan op dit moment nauwelijks concurreert met het tennisaanbod.

Één baan is geen baan

De stichting heeft plannen om op de plek van drie binnentennisbanen vier padelbanen aan te leggen. Daarnaast is de ambitie geuit om op termijn, wanneer padel zich binnen heeft bewezen, ook buiten extra padelbanen aan te leggen en hiervoor buitentennisbanen op te offeren. Om de padelsport verder

vorm te geven bij het Tennis- en Squashcentrum is de aanleg van additionele padelbanen wenselijk. Een belangrijke motivatie om mensen aan een sport te binden zijn deelname aan competities, toernooitjes en trainingen. Om deze activiteiten vorm te geven zijn meerdere padelbanen wenselijk. Ook wordt in deze tijd flexibel sportaanbod steeds belangrijker, het lang moeten wachten op een baan voor het spelen van competities en toernooien en weinig aanbod van trainingen op gewenste tijden zal voor steeds meer mensen een drempel vormen om te sporten. De aanleg van meerdere padelbanen kan dit voorkomen. Daarnaast biedt de aanleg van padelbanen bij het Tennis- en Squashcentrum het voordeel dat bij het centrum al goede faciliteiten zijn gelegen. Kortom, gezien de goede bezetting van de padelbaan die er ligt, de potentie van de sport op lange termijn en de overcapaciteit van de binnenbanen is investeren in padel een wenselijke keuze om de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn toekomstbestendig te organiseren.

Accommodatie geen garantie voor gebruik: beleid en organisatie noodzakelijk

Hoewel padel een sport met potentie is, is de aanleg van padelbanen niet genoeg om de racketsport toekomstbestendig te blijven vormgeven. Of padel bijdraagt aan de toekomstbestendigheid van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn is afhankelijk van in hoeverre de combinatie tussen hardware, orgware en software optimaal wordt vormgegeven. Het aanleggen van een accommodatie (hardware) alleen is namelijk onvoldoende om het gebruik ervan te garanderen. Padel is relatief onbekend; dat vraagt inzet (orgware) om de sport te promoten bij leden en potentiële leden. Ook moeten activiteiten aangeboden worden (software) zodat mensen kunnen ervaren wat de sport is. Dit vraagt beleid en organisatie. Het voordeel bij padel is dat twee sportbonden, zowel de NPB als de KNLTB verenigingen ondersteuning bieden. Bijvoorbeeld bij de aanleg van padelbanen, de organisatie van competitie en toernooien, en de opleiding van trainers.

4.3 Squash in Nederland

Squash heeft het lastig

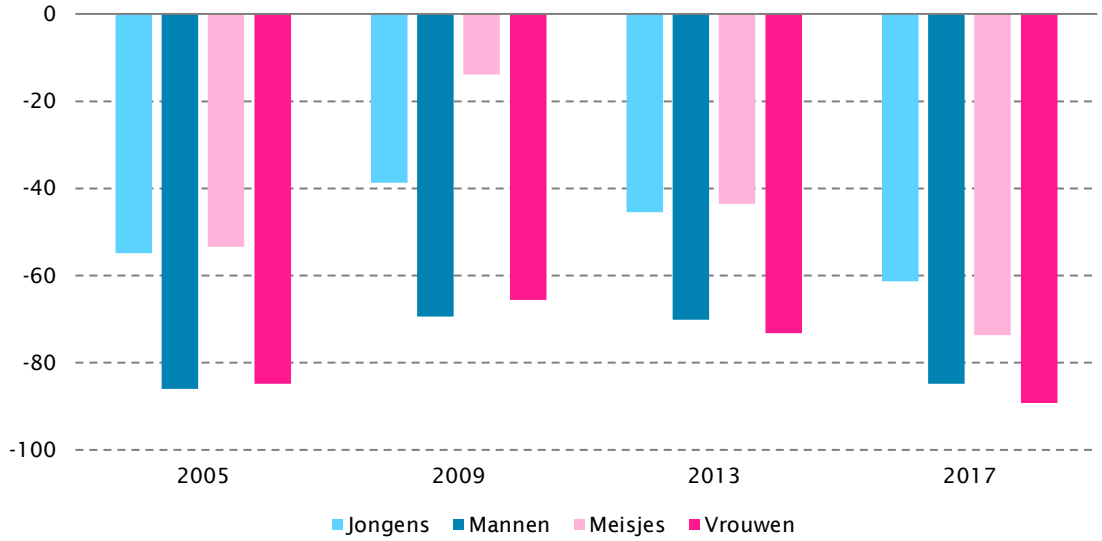
Net als tennis is squash een racketsport die met negatieve ontwikkelingen kampt. De Squash Bond Nederland (SBN) is een van de kleinere sportbonden in Nederland met in 2017 7.130 leden (NOC*NSF, 2017). De sport wordt meer door mannen en jongens beoefend dan door vrouwen en meisjes (zie tabel 4.2). In de tabel is ook te zien dat het aantal leden van de SBN in de periode 2001-2017 fors aan het dalen is. Sinds 2001 is het aantal leden van de SBN met 86% afgenomen. Dit zijn zowel senioren als junioren. Wel moet vermeld worden dat lang niet alle squashspelers lid zijn van de SBN omdat squash in Nederland voor 95% in handen is van commerciële baaneigenaren die werken met baanverhuur of lidmaatschappen (SBN, 2019). Hierdoor is het lastig in kaart te brengen hoeveel squashspelers er in Nederland zijn en op welke manier squash zich in Nederland gaat ontwikkelen.

Tabel 4.2 Aantal leden bij de SBN in de periode 2001–2017

	2001	2009	2017
Heren	37.595	11.510	5.677
Jongens	561	344	217
Dames	10.744	3.699	1.158
Meisjes	296	255	78

Bron: Ledentalrapportage NOC*NSF, 2001-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 4.1 Ontwikkeling lidmaatschappen bij de SBN in de periode 2001–2017 (groei in procenten t.o.v. 2001)

Bron: Ledentalrapportage NOC*NSF, 2001-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

4.4 Squash in Alphen aan den Rijn

Squash: stabiele omzet tegen trend in

Hoewel in gemeente Alphen aan den Rijn meerdere squashaccommodaties zijn gelegen, wordt in het kader van dit onderzoek enkel op het Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot gefocust. Bij het Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot liggen 10 squashbanen. Tot 2016 had Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot een squashvereniging: Squash Alphen. Maar omdat het steeds moeilijker werd om vrijwilligers te vinden, is de vereniging ontbonden en kreeg het Tennis- en Squashcentrum de verantwoordelijkheid over de verenigingskas en het organiseren van trainingen en toernooien. Toch blijft de squashsport ook zonder vereniging mensen trekken. Volgens het Tennis- en Squashcentrum is de omzet en de bezetting de afgelopen 10 jaar stabiel geweest en verwachten ze dat deze met de projecten die ze zijn gestart, kunnen groeien. Hun doel is om 1) de huidige squasher vaker te laten squashen en 2) om meer mensen te laten squashen. Ook wordt aangegeven dat squash de meeste omzet per vierkante meter oplevert, terwijl squash tegelijkertijd het minste onderhoud vergt.

iSquash: Pionieren met technologie voor lange termijn effect

In 2017 is bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot in gemeente Alphen aan den Rijn een interactieve squashbaan aangelegd, de zogenoemde iSquashbaan. iSquash is een interactieve vorm van squash waarbij een beamer objecten op de muur projecteert. Daarnaast registreren sensoren de stuit van de bal tegen de muur. Hierdoor is het mogelijk om verschillende digitale trainings- en spelvormen op de squashbaan te beoefenen. Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot was hiermee de eerste locatie in Nederland waar squash en technologie op deze manier zijn gecombineerd. Inmiddels zijn twee andere centra met de interactieve squashvariant gestart: Hermes-DVS in Schiedam en T-Kwadraad in Tilburg (SBN, 2019).

Doel van het aanleggen van de iSquashbaan is om het squashen, een sport die al jaren terugloopt, aantrekkelijker te maken. De training- en spelmodules zijn in de basis ontwikkeld om enthousiasme bij nieuwe (jeugdige) squashers voor de sport te ontwikkelen. De spelmodules maken squash laagdrempeliger om mee te beginnen en lijken het spelplezier van met name beginnende en jeugdige spelers te vergroten. Toch valt het gebruik van iSquash tegen. De bestaande squasher maakt weinig gebruik van de interactieve mogelijkheden. Daarentegen vinden kinderen iSquash wel leuk, waardoor iSquash met name voor activiteiten met scholen en kinderpartijtjes wordt gebruikt. Of iSquash aanslaat, zich verder gaat ontwikkelen en zich langdurig in het sportlandschap gaat vestigen moet nog blijken. Wel sluit de interactieve variant aan bij de huidige ontwikkeling waarbij technologie en sportbeoefening gecombineerd worden. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling en populariteit van hardloop/fiets/wandelapps, spelcomputers zoals de WII en een interactieve gymzaal. Kortom, hoewel iSquash niet meteen tot extra squashspelers leidt, kan het systeem squash bekender maken onder kinderen en op de lange termijn tot nieuwe squashspelers leiden doordat kinderen kennismaken met de sport. Net als bij padel, is het ook hier van belang dat niet alleen de faciliteiten worden aangelegd, maar dat iSquash wordt gepromoot en dat er activiteiten worden georganiseerd.

5. Toekomstperspectief Stichting Alphens Tennispark

In dit hoofdstuk wordt het toekomstperspectief van de Stichting Alphens Tennispark beschreven. Dit wordt gedaan op basis van de mening en ervaring van de betrokken organisaties en de kansen en uitdagingen waar de (racket)sport naar verwachting mee te maken gaat krijgen.

5.1 Stichting Alphens Tennispark

Faciliteren van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn

In 1948 is in gemeente Alphen aan den Rijn Stichting Alphens Tennispark (SAT) opgericht met als doel om zonder winstoogmerk het Alphens sportbelang te dienen door het (doen) aanleggen en exploiteren van tennis- en/of squash- en/of badminton en/of aanverwante accommodaties (Nieuwe Sloot, 2019). In 2019 beschikt de stichting over 27 outdoor tennisbanen, 12 indoor tennisbanen, 10 squashbanen en 1 padelbaan, verspreid over drie parken in gemeente Alphen aan den Rijn. Het bestuur van de stichting bestaat uit een voorzitter, secretaris, penningmeester, algemeen bestuurslid en de voorzitters van A.T.C. Tean en TV Nieuwe Sloot. De stichting zegt zich in te zetten voor het toekomstbestendig faciliteren van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn en houdt zich op dit moment voornamelijk bezig met de exploitatie van tennisaccommodaties. De stichting huurt de parken van A.T.C. Tean en TC Aarlanderveen van de gemeente en verhuurt deze door aan de verenigingen. Hierdoor is de SAT voor de gemeente de contractpartij als het gaat om de tennisparken in de kernen Alphen aan den Rijn en Aarlanderveen. De SAT is niet betrokken bij de andere tennisparken in de gemeente. Nadat de baancapaciteit in de kern Alphen aan den Rijn te klein werd bevonden, is in 1981 door de stichting het initiatief genomen om een nieuw racketsportpark te ontwikkelen. Hiertoe is het Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot gebouwd. Bij het Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot liggen op dit moment 14 outdoor tennisbanen, 12 indoor tennisbanen, 10 squashbanen en 1 padelbaan. De stichting is eigenaar van het centrum en verpacht deze aan Tenniscentrum Nieuwe Sloot B.V. Na de bouw van het centrum is tennisvereniging Nieuwe Sloot opgericht om de tennissport op de buitenbanen te organiseren. De stichting bepaalt van hoeveel buitenbanen de vereniging gebruik mag maken en hoeveel buitenbanen het centrum voor verhuur, middels contractbanen, losse verhuur of lidmaatschappen, exploiteert[3]. De contributie van de vereniging wordt geïnd door het centrum. Tegelijkertijd stelt het centrum daarvan jaarlijks een bedrag aan de vereniging beschikbaar om activiteiten te organiseren. Naast de tennisvereniging is na de bouw van het centrum squashvereniging Squash Alphen opgericht om de squashsport te organiseren. Nadat de vereniging het steeds moeilijker had om voldoende vrijwilligers te vinden, is de vereniging in 2016 ontbonden. Het centrum is op dit moment verantwoordelijk voor de organisatie van de trainingen en toernooien en heeft het restant van de verenigingskas in beheer. De horeca gelegen in het Tennis- en Squashcentrum is een BV en wordt ingehuurd door het centrum.

Ontzorgen van verenigingen, schaalvoordelen en expertise

De betrokken organisaties, de tennisverenigingen en het centrum, staan in beginsel positief tegenover de rol die de stichting in gemeente Alphen aan den Rijn vervult. Relevantie voor wat de stichting doet wordt namelijk door alle betrokken verenigingen en het centrum gevoeld. De verenigingen waarderen

[3] Dit gebeurt alleen als blijkt dat een aantal jaren achter elkaar sprake is van een grote daling/stijging van het aantal leden. Tot nu toe heeft de stichting 1 keer bepaald dat de vereniging minder banen tot zijn beschikking krijgt.

het stukje ontzorgen met betrekking tot de exploitatie van de banen (bij A.T.C. Tean, TC Aarlanderveen en TV Nieuwe Sloot) en exploitatie van de kantine (bij TV Nieuwe Sloot) dat de stichting op zich neemt. De meeste tennisverenigingen in Nederland zijn daarentegen zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van de banen (60% van de verenigingen) en de exploitatie van het clubhuis (78% van de verenigingen) (Van der Poel en Bakker, 2015). Bijna de helft van de tennisparken is in eigendom van de vereniging die erop speelt (48%). Dit brengt verantwoordelijkheden en verplichtingen met zich mee die de drie verenigingen verbonden aan de stichting in mindere mate ervaren. Het vinden van voldoende vrijwilligers, bijvoorbeeld voor baanonderhoud en bardiensten, is landelijk voor één op de vijf tennisverenigingen een van de grootste knelpunten (Van der Poel en Bakker, 2015). Een nadeel van deze constructie is dat de verenigingen verbonden aan de stichting in mindere mate financiële gevolgen ervaren van een vermindering van het ledental en/of het gebruik van de horeca. Daarnaast wordt nauwelijks gebruik gemaakt van de inzet van leden door middel van de uitvoering van vrijwilligerstaken. Met name bij TV Nieuwe Sloot bestaan weinig financiële prikkels om het aantal leden te vergroten en om vrijwilligerstaken uit te voeren. In tegendeel, de daling van de gemiddelde baandruk kan de vereniging om sportieve redenen als een positieve ontwikkeling zien, maar levert de stichting financiële problemen op. Om dit probleem op te lossen kan het wenselijk zijn dat verenigingen in hogere mate financiële prikkels ervaren om zich in te zetten voor het behouden en werven van leden, een grotere omzet van de bar en de inzet van vrijwilligers. Niet alleen de verenigingen worden door de stichting ontzorgt, ook de gemeente heeft voordeel van deze constructie. Zij is niet verantwoordelijk voor de exploitatie en het onderhoud en de stichting is voor drie tennisparken de contractpartij tegenover de gemeente. Daarnaast zijn voor de stichting door het verzorgen van het baanonderhoud en de exploitatie van de kantine van het centrum schaalvoordelen te behalen. Grotere schaalvoordelen zouden kunnen worden gehaald door ook met de andere parken in gemeente Alphen aan den Rijn samen te werken. Tot slot herbergt de stichting veel kennis, expertise en ervaring, doordat de stichting zich al meer dan een halve eeuw inzet voor de racketsport en de bestuursleden ingewerkt zijn in de Alphense tennis- en racketsport. Wel is de stichting een vrijwilligersorganisatie en moet hiermee rekening worden gehouden bij het toekennen van taken en verantwoordelijkheden.

Brede oriëntatie en visie op racketsport zijn wenselijk

Hoewel de betrokken organisaties aangeven dat de stichting de taken die ze uitvoert veelal goed doet, worden vraagtekens gezet bij of ze de juiste taken uitvoert. De stichting zou meer voor de toekomst van de racketsport kunnen betekenen wanneer zij een meer regisserende rol op zich neemt. Door de eerder benoemde sportieve en demografische ontwikkelingen en trends (vergrijzing, opkomst padel, terugloop tennis) kan een visie op racketsport meer dan ooit bijdragen aan het toekomstbestendig vormgeven van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn. Gedacht kan worden aan het opstellen van een meerjarenbeleidsplan in samenspraak met de verenigingen en het centrum waarin duidelijke ambities en doelstellingen worden geformuleerd. Voor een gedegen meerjarenbeleidsplan is het belangrijk dat doelstellingen betrekking hebben op zowel hardware, orgware als software. Het aanleggen van een accommodatie (hardware) alleen is namelijk onvoldoende om het gebruik ervan te garanderen. Dat vraagt inzet van organisaties (orgware) om de sport te promoten bij leden en potentiële leden en activiteiten (software) zodat mensen de sport kunnen beoefenen. De stichting kan bij dit proces als regisseur een aanjagende en coördinerende functie hebben, terwijl het centrum en de verenigingen zich met name voor de uitvoering inzetten. Wel is het van belang voor een gedragen plan dat de verenigingen voldoende zeggenschap hebben binnen de stichting en de doelstellingen in het meerjarenbeleidsplan in afstemming met alle partijen worden vastgesteld. Het uitnodigen van alle verenigingen, ook de voorzitter van TC Aarlanderveen en de voorzitter van eventueel toekomstig op te richten verenigingen (padelvereniging), is hierbij wenselijk. Belangrijk is hierbij dat de focus ligt op de

racketsport in de breedte en niet alleen op tennis. En dat tijdens de vergaderingen verenigingen worden aangespoord zich in te zetten voor de doelstellingen, doelstellingen worden gemonitord en evaluatie plaats vindt. Ook kan bij de uitvoering van aanjagende projecten, bijvoorbeeld op scholen en/of in de wijk, gedacht worden om een buurtsportcoach te benaderen. Wanneer besloten wordt om de oriëntatie van de stichting te vergroten kan gedacht worden aan het uitbreiden van het aantal mensen dat bij de stichting werkzaam is en/of een nieuwe portefeuille-indeling te hanteren, zodat de stichting expertise heeft op het gebied van accommodaties (hardware), PR en communicatie (orgware) en activiteiten en evenementen (software).

5.2 Toekomstige kansen en uitdagingen SAT

Toen de stichting 71 jaar geleden werd opgericht ging het goed met de racketsport in Nederland. Inmiddels hebben maatschappelijke, technologische, economische en demografische ontwikkelingen tot een ander sportlandschap en sportbehoefte geleid. Deze ontwikkelingen bieden de racketsport in het algemeen en de SAT in het bijzonder zowel uitdagingen als kansen. Wil de stichting zich blijvend inzetten voor de racketsport en optimaal van toegevoegde waarde zijn, is het belangrijk om met deze uitdagingen en kansen om te gaan.

Flexibele en laagdrempelige sportbehoefte

De maatschappij verandert en daarmee verandert ook de manier waarop wordt gesport. Structurele uitdagingen zijn verantwoordelijk voor de enorme daling van het aantal tennissers in Nederland. Sportbeoefenaars kiezen vaker voor sporten die laagdrempelig en goed voor de gezondheid zijn en veel flexibiliteit bevatten. Traditionele sporten en verenigingen hebben concurrentie gekregen van andere activiteiten. Dit betekent niet per definitie dat sportdeelname zal afnemen, maar wel dat het een andere vorm zal krijgen. Daar waar de tennisser vroeger 50 jaar lang lid van dezelfde tennisvereniging was, moet de sportvereniging nu concurreren met legio aan keuzemogelijkheden voor vrijetijdsbesteding. Deze verruimde keuzemogelijkheden hebben tot een toegenomen kritische houding geleid en ertoe bijgedragen dat sportbeoefenaars, en met name jonge sporters, andere eisen aan sport stellen. Snelle flitsende activiteiten met directe plezierbeleving doen het bij de jonge generatie goed. Activiteiten waar het plezier later komt en veel oefening en ervaring vragen, zoals tennis, scoren minder. Omdat flexibiliteit steeds belangrijker wordt, kiezen sporters minder vaak voor een clublidmaatschap in de traditionele vorm. Individuele sporten of sporten die in kleine groepjes mogelijk zijn en waar veel flexibiliteit mogelijk is, zoals hardlopen, fietsen en fitness, worden steeds populairder. Mensen willen zelf bepalen wanneer, waar en met wie zij sporten. Het traditionele wedstrijdaanbod, met een seizoen iedere zaterdag of zondag competitie, wordt in deze tijd vaker als verplichting gezien en als onwenselijk beschouwd. Ook hebben mensen mogelijk steeds minder behoefte aan de verplichtingen die bij een clublidmaatschap komen kijken, zoals bardiensten. Daar staat tegenover dat de sportclub ook juist een sociale functie kan (blijven) vervullen in een steeds individuelere samenleving. Voorwaarde is wel dat sportclubs zich aanpassen aan de vraag van de moderne sporter: lidmaatschappen moeten flexibel zijn en de kwaliteit hoog.

Vergrijzing en daling vrijwilligers

Naast veranderingen in de sportbehoefte vinden demografische ontwikkelingen plaats. De grote instroom in tennis in de jaren zeventig, tachtig en negentig begint nu op de leeftijd te komen dat gezondheidsproblemen reden geven om te stoppen met tennis. Zoals in hoofdstuk 2 is geschetst, zal gemeente Alphen aan den Rijn met verdere vergrijzing te maken krijgen. De toename van het aantal

ouderen zal de verenigingen verder onder druk zetten. Ouderen zijn namelijk minder vaak lid van een sportvereniging dan jongeren. Aan de andere kant zijn ouderen tegenwoordig steeds langer fit en gezond dan bij voorgaande generaties. Door alternatieven op bestaande racketsporten aan te bieden, zoals Dynamic Tennis of tennislessen met zachte ballen, kunnen ouderen binnen de verenigingen gehaald worden. Voor het toekomstbestendig inrichten van de racketsport en de verenigingen is het dus belangrijk om aan te passen aan de wensen van de (potentiële) leden. Door als stichting in sporten te investeren die bij de sportbehoefte van deze tijd aansluiten, is de kans groter om (potentiële) leden te trekken en/of te behouden. Ook is het belangrijk te kijken naar degenen die wel tennissen, maar dat niet als lid van een vereniging doen. Tot slot zal het organiseren van sport door middel van verenigingen naar verwachting lastiger worden. Wanneer landelijke trends worden gevolgd, zal het aantal vrijwilligers bij de sportverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn verder onder druk komen te staan. Een grotere behoefte aan flexibiliteit heeft namelijk niet alleen betrekking op de sportbeoefening maar ook op het doen van vrijwilligerswerk.

Ontwikkeling belang gezonde leefstijl en padel

Naast uitdagingen, bieden de huidige ontwikkelingen de racketsport en de SAT ook kansen. Mensen worden zich steeds meer bewust van het belang van een gezonde leefstijl en dit speelt een rol in de mate waarin we sporten en bewegen. Het verbeteren van de gezondheid en conditie is één van de belangrijkste motieven van Nederlanders om te sporten. Opvallend is dat sporten voor de gezondheid toeneemt naar mate sporters ouder worden. Dit biedt met name de tennissport kansen omdat tennis bij uitstek een sportieve activiteit is die tot op hoge leeftijd kan worden beoefend en kan bijdragen om gezond te blijven. Daarnaast biedt, zoals in hoofdstuk 4 beschreven, de (verwachte) opkomst van padel kansen om de racketsport toekomstbestendig te maken. Wat investeren in padel hierbij extra aantrekkelijk maakt is dat de potentie van padel om tennisverenigingen te versterken niet onopgemerkt is gebleven. De keuze voor padel biedt de stichting het voordeel dat twee sportbonden, zowel de NPB als de KNLTB sportaanbieders ondersteuning bieden. De NPB zet zich in om de padelsport in Nederland te ontwikkelen. De KNLTB ziet padel als een aantrekkelijke aanvulling op het aanbod van tennisclubs voor hun bestaande en potentiële leden en zet zich daarom in om de sport verder bij tennisverenigingen te ontwikkelen. De NPB en KNLTB doen dit door verenigingen op verschillende manieren te ondersteunen. Dat doen ze door padel te promoten, door voorlichting te geven over de aanleg van padelbanen, door het organiseren van competities en toernooien en het opleiden van tennistrainers.

Platform voor samenwerking

Tot slot biedt de stichting de mogelijkheid om uit te groeien tot een platform voor samenwerking. In gemeente Alphen aan den Rijn zijn negen tennisparken en acht tennisverenigingen gelegen. Wanneer de SAT als platform wordt gebruikt voor lokale samenwerkingsverbanden waar kennisdeling en krachtenbundeling plaatsvindt, biedt dit de tennisverenigingen kansen om samen (nieuw) sportaanbod te ontwikkelen, accommodaties van elkaar te benutten en gezamenlijke activiteiten te organiseren. Door samen te werken kunnen vrijwilligers worden gedeeld en kunnen per vereniging meer activiteiten worden georganiseerd dan wanneer dit niet gezamenlijk gebeurt. Bijvoorbeeld door samen een competitieaanbod voor de jeugd te creëren, of door trainers op meerdere plekken in te zetten. Ook kunnen gezamenlijke stappen gezet worden om met andere partijen in de buurt samen te werken, zoals bijvoorbeeld andere sportverenigingen, scholen, de gemeente of het bedrijfsleven. Door bij elkaar te komen, gezamenlijke doelen te stellen, samenwerkingen aan te gaan en elkaar te inspireren kan de racketsport optimaal worden gestimuleerd.

Tabel 5.1 Swotanalyse Stichting Alphens Tennispark

Sterktes	Zwaktes
- Ontzorgen verenigingen en gemeente - Schaalvoordelen - Kennis, expertise, ervaring	- Alleen gericht op hardware - Voor drie van negen tennisparken in Alphen aan den Rijn - Geen visie - Weinig financiële prikkels verenigingen
Kansen	**Uitdagingen**
- Opkomst nieuwe racketsport met potentie - Ontwikkeling belang gezonde leefstijl - Aansluiting tennis bij ouderen - Platform tot samenwerking en kruisbestuiving	- Daling racketsport - Opkomst ongebonden sporter - Vergrijzing - Problemen vrijwilligers

6. Conclusie en aanbevelingen

In dit afsluitende hoofdstuk volgen enkele conclusies en aanbevelingen op basis van de bevindingen ten aanzien van toekomstige accommodatiebehoefte, mogelijkheden van padel en (i)squash en het toekomstperspectief van de Stichting Alphens Tennispark. De centrale vraagstelling van het onderzoek luidt: *Hoe toekomstbestendig is de racketsport (tennis, (i)squash en padel) en wat betekent dit voor het beleid met betrekking tot de tennisverenigingen en -accommodaties?*

Prognose: vergrijzing, ledendaling en overcapaciteit tennissport

Op basis van het aantal leden en door de KNLTB vastgestelde richtlijnen hebben alle tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn op dit moment een overschot aan buitentennisbanen. Het aantal inwoners van de gemeente Alphen aan den Rijn zal, op basis van recente prognoses, redelijk gelijk blijven in de periode tot 2040 (+0,23%). Wel gaat de samenstelling van de bevolking veranderen. In de periode tot 2040 zal de bevolking tussen 20 en 65 jaar gaan krimpen en het aantal 65-plussers stijgen. Meer dan een kwart van de bevolking van de gemeente Alphen aan den Rijn is naar verwachting in 2040 65 jaar of ouder. Daarnaast vindt op basis van de landelijke tennistrend naar verwachting een verdere daling van het aantal tennissers plaats. Wel lijkt de grootste daling te zijn geweest. In gemeente Alphen aan den Rijn is het aantal tennissers de afgelopen 10 jaar met een derde gedaald. Dit betekent dat een impuls voor de verenigingen noodzakelijk is om de racketsport toekomstbestendig vorm te geven. De tennisverenigingen die in staat zijn om met name ouderen aan zich te binden (bijvoorbeeld door het aanbieden van Dynamic Tennis) of doelgroepen (kinderen en beginnende tennissers) die moeilijk voor de tennissport zijn te behouden (bijvoorbeeld door het aanbieden van padel) zullen in staat zijn het ledenaantal stabiel te krijgen. Tot slot kan, voor het bereiken van een optimalere exploitatie van de tennisparken in de kern Alphen, gedacht worden aan het clusteren van de tennisverenigingen A.T.C. Tean en TV Nieuwe Sloot. De locatie van TV Nieuwe Sloot lijkt hiervoor de meeste mogelijkheden te bieden.

Padel biedt kansen voor racketsport

Padel is een jonge racketsport die aan het begin van de eenentwintigste eeuw in Nederland is geïntroduceerd. Vastgesteld is dat padel potentie heeft om bij een breder publiek aan te slaan omdat de aard van het spel, veel variatie, en direct spelplezier, bij de individuele en flexibele sportbehoefte van deze tijd past. Padel is naar verwachting geen hype die na een paar jaar verdwijnt, maar de moeite waard om als beleidsmakers en sportaanbieders in te investeren. De sport lijkt te passen bij jongeren en beginnende tennissers, doelgroepen die moeilijk voor de tennissport zijn te behouden. Dit maakt van padel een aanvulling op het tennisaanbod en geen concurrentie ten opzichte van de tennissport. Op dit moment is in gemeente Alphen aan den Rijn bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot één buiten padelbaan gelegen. Om de padelsport verder vorm te geven bij het Tennis- en Squashcentrum is de aanleg van additionele padelbanen wenselijk. De aanleg van meerdere padelbanen maakt het mogelijk om competitie, toernooien en trainingen te organiseren, aspecten die belangrijk zijn voor het aantrekken van nieuwe spelers. Naast de aanleg van padelbanen is het ook van belang dat er voldoende inzet is om de sport te promoten bij leden en potentiële leden en dat er activiteiten worden georganiseerd zodat mensen de sport kunnen beoefenen.

Toekomst SAT ligt in verbreden doelstelling

In 1948 is in gemeente Alphen aan den Rijn Stichting Alphens Tennispark (SAT) opgericht met als doel om zonder winstoogmerk het Alphens sportbelang te dienen door het (doen) aanleggen en exploiteren van tennis- en/of squash- en/of badminton en/of aanverwante accommodaties (Nieuwe Sloot, 2019). De

Stichting huurt de parken van A.T.C. Tean en TC Aarlanderveen van de gemeente en verhuurt deze door aan de verenigingen. Daarnaast is de stichting eigenaar van het Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot en verpacht deze aan Tenniscentrum Nieuwe Sloot B.V.. De stichting bepaalt van hoeveel buitenbanen de vereniging jaarlijks gebruik mag maken en hoeveel buitenbanen het centrum voor verhuur exploiteert. De betrokken organisaties, de tennisverenigingen en het centrum, staan in beginsel positief tegenover de rol die de Stichting in gemeente Alphen aan den Rijn vervult. De verenigingen waarderen het stukje ontzorgen met betrekking tot het baanonderhoud en exploitatie van de kantine (bij TV Nieuwe Sloot) dat de stichting op zich neemt. Wel geven de betrokken organisaties aan dat de stichting meer voor de toekomst van de racketsport kan betekenen wanneer zij een meer regisserende rol op zich neemt. Door de eerder benoemde sportieve en demografische ontwikkelingen en trends (vergrijzing, opkomst padel, terugloop tennis) kan een visie op racketsport meer dan ooit bijdragen aan het toekomstbestendig vormgeven van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn. Gedacht kan worden aan het opstellen van een meerjarenbeleidsplan in samenspraak met de verenigingen en het centrum waarin duidelijke ambities en doelstellingen worden geformuleerd. In het opstellen van een visie is het belangrijk dat rekening wordt gehouden met de ontwikkelingen waar de (racket)sport mee te maken heeft of gaat krijgen, zoals vergrijzing, verandering van sportbehoefte en ontwikkeling belang gezonde leefstijl. Daarnaast kan de stichting als platform worden gebruikt voor lokale samenwerkingsverbanden waar kennisdeling en krachtenbundeling plaatsvindt. Dit biedt de tennisverenigingen kansen om samen (nieuw) sportaanbod te ontwikkelen, accommodaties van elkaar te benutten en gezamenlijke activiteiten te organiseren.

Aanbevelingen beleid ter ondersteuning van de racketsport in Alphen a/d Rijn

Aan de hand van de bevindingen in dit onderzoek kunnen voor het beleid met betrekking tot de tennisverenigingen en -accommodaties enkele aanbevelingen worden gedaan.

Maak keuze met dan wel zonder stichting

Voor het herijken van het beleid met betrekking tot de tennisverenigingen en –accommodaties is het allereerst van belang dat een keuze wordt gemaakt in de manier waarop de tennisparken worden geëxploiteerd en ondersteund. Op dit moment is de stichting voor drie van de negen tennisparken verantwoordelijk voor de exploitatie. Hoewel deze constructie voordelen biedt aan de gemeente en verenigingen, voelen de verenigingen op deze manier in mindere mate financiële gevolgen van een vermindering van het ledental en/of baromzet terwijl dit de stichting financiële problemen oplevert. Om dit probleem op te lossen kan enerzijds gekozen worden om de verenigingen het park in eigen beheer te laten nemen zodat meer zelfwerkzaamheid bij het onderhoud van de banen en de exploitatie van de bar ontstaat. In dat geval zou de stichting als contractpartij bij de gemeente overbodig worden. Wanneer gekozen wordt om de constructie met de stichting door te zetten is het belangrijk om anderzijds financiële prikkels voor verenigingen in te bouwen, zodat meer activiteiten worden georganiseerd om leden te behouden en/of te werven, de opbrengsten in het clubhuis stijgen en vrijwilligers meer onderhoudstaken of bardiensten op zich nemen. Samen met de stichting kan worden gekeken hoe kosten kunnen worden bespaard door als vereniging taken op zich te nemen die op dit moment worden uitbesteed. En wellicht kunnen opbrengsten in het clubhuis nog omhoog, door het clubhuis aan derden te verhuren (kinderopvang, fysiotherapie) of te koersen op meer multifunctioneel gebruik van het clubhuis.

Verken mogelijkheden voor clustering tennisverenigingen

Aangezien alle tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn op basis van richtlijnen van de KNLTB een overschot aan tennisbanen hebben, is het wenselijk dat mogelijkheden voor het terugbrengen van het aantal tennisparken in gemeente Alphen aan den Rijn verder worden onderzocht. Het clusteren van tennisverenigingen biedt mogelijkheden om de tennisaccommodaties efficiënter te benutten. Door van dezelfde accommodatie gebruik te maken kunnen verenigingen efficiënter gebruik maken van de accommodatie, kantine/clubhuis en vrijwilligers. Kijkend naar de spreiding van de tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn en de afstand die inwoners moeten afleggen naar de tennisvereniging, komen A.T.C. Tean en TV Nieuwe Sloot, doordat zij het dichtst bij elkaar zijn gelegen, als eerste in aanmerking voor een clustering van de tennisparken. Samen hebben zij op basis van hun ledentallen in 2019 een behoefte aan 17 tennisbanen en op basis van de verwachte bevolkingsontwikkeling in 2040 een behoefte aan 16 tennisbanen. Bij A.T.C. Tean zijn 11 buitenbanen en bij Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot zijn 14 tennisbanen (waarvan TV Nieuwe Sloot 9 banen gebruikt) gelegen. Wanneer besloten wordt tot het clusteren van deze twee verenigingen op één locatie is uitbreiding van het aantal tennisbanen vereist. De locatie van TV Nieuwe Sloot lijkt hiervoor de meeste mogelijkheden te bieden. Belangrijk is dat allereerst in kaart wordt gebracht of er mogelijkheden zijn om het aantal banen bij TV Nieuwe Sloot uit te breiden en of er voldoende ruimte en draagvlak is om twee tennisverenigingen op de locatie van TV Nieuwe Sloot naast elkaar te laten bestaan.

Investeer in padel (zowel accommodatie als organisatie)

Padel is een racketsport met potentie. Om als racketsport relevant te zijn en blijven zijn investeringen in deze nieuwe sport wenselijk. Op basis van bezettingsgraden en capaciteitsberekeningen kunnen bij het Tennis- en Squashcentrum Nieuwe Sloot zowel binnen drie banen als buiten een of twee tennisbanen worden opgeofferd om padel mogelijk te maken. Wanneer de keuze wordt gemaakt om in padel te investeren met het idee om de racketsport op deze manier te stimuleren is het belangrijk dat meer dan één baan wordt aangelegd. De aanleg van meerdere padelbanen maakt het mogelijk om competitie, toernooien en trainingen te organiseren, aspecten die belangrijk zijn voor het aantrekken van nieuwe spelers. Naast de aanleg van padelbanen is het ook van belang dat er voldoende inzet is om de sport te promoten bij leden en potentiële leden en dat er activiteiten worden georganiseerd zodat mensen de sport kunnen beoefenen. De stichting kan bij het opstellen van een meerjarenbeleidsplan doelstellingen op deze gebieden formuleren.

Herziening positie van de stichting

Op basis van de huidige statuten houdt de stichting zich bezig met het exploiteren van de racketsportparken in gemeente Alphen aan den Rijn. In de toenmalige tijdsgeest was dit logisch: de racketsport groeide zonder dat verenigingen hieraan hoefden te trekken. Tegenwoordig is dit anders en zou een herziening van de positie van de stichting bij kunnen dragen aan het toekomstbestendig faciliteren en organiseren van de racketsport in gemeente Alphen aan den Rijn. Hoewel de huidige tijd uitdagingen stelt aan de racketsport, blijft de racketsport, mede door de opkomst van padel, naar verwachting relevant in Nederland en in gemeente Alphen aan den Rijn. Dit betekent dat een organisatie die zich inzet voor de racketsport nodig is. Wel stelt de huidige tijd andere eisen aan een organisatie. De tijd dat het de racketsport makkelijk ging is voorbij. Hierdoor is beleid, visie en samenwerking nodig, zowel om tennis en squash niet verder te laten dalen als de potentie van padel te benutten. Om de stichting optimaal als platform voor samenwerking te benutten kan het wenselijk zijn om de andere tennisverenigingen in gemeente Alphen aan den Rijn bij de stichting te betrekken. De stichting kan namelijk vanuit een breder perspectief dan de vereniging en vanuit een lokaler oogpunt

dan een sportbond naar ontwikkelingen kijken en handelen. Bij een herziening van de positie van de stichting kan gedacht worden aan uitbreiding van de menskracht van de stichting en/of een nieuwe portefeuille-indeling te hanteren, zodat de stichting expertise bezit op het gebied van accommodaties (hardware), PR en communicatie (orgware) en activiteiten en evenementen (software).

Referenties

Alphen aan den Rijn in cijfers (2019). *Inwoners totaal 2019 - wijk (CBS)*. Geraadpleegd op 3 mei 2019, via https://alphenaandenrijn.incijfers.nl/jive?cat_show_code=cgd7QNkUjga3.

Database SportAanbod (2019). Utrecht: Mulier Instituut.

DTBN (2018). *Jaarverslag 2017*. Doetinchem: Dynamic Tennis Bond Nederland.

Hoeijmakers, R. & Romijn, D. (2018). *'Onze sport is booming' : een casestudie naar de opkomst van padel, beachvolleybal en boulderen*. Utrecht: Mulier Instituut.

KNLTB (2018). *Drijfveren tennis*. Amersfoort: Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond.

KNLTB (2019a). *Nederland Tennist. Strategische doorkijk 2017-2022*. Geraadpleegd op 3 mei 2019, via https://www.knltb.nl/siteassets/1.-knltb.nl/downloads/over-knltb/wat-doet-de-knltb/004a-strategische-doorkijk---beleidsplan-knltb-2017-2022.pdf.

KNLTB (2019b). *Wat is SeniorPlus Tennis?* Geraadpleegd op 3 mei 2019, via https://www.centrecourt.nl/siteassets/centrecourt.nl/downloads/beleid/seniorplus/1-wat-is-seniorplus-tennis.pdf.

KNLTB (2019c). *Wedstrijdbulletin KNLTB Voorjaar 2019*. Amersfoort: Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond.

KNLTB (2019d). *Tennisclub in Teteringen opent 250ste padelbaan in Nederland*. Geraadpleegd op 13 mei 2019, via https://www.knltb.nl/nieuws/2019/05/tennisclub-in-teteringen-opent-250ste-padelbaan-in-nederland/.

Nieuwe Sloot (2019). *Tennis in Alphen aan den Rijn*. Geraadpleegd op 3 mei 2019, via http://nieuwesloot.nl/centrum/.

NOC*NSF (2019). *Ledentalrapportage 2017*. Geraadpleegd op 3 mei 2019, via https://www.nocnsf.nl/ledentallen.

Poel, H. van der & Bakker, S. (2015). *Tennis in Nederland. De tenniswereld in al haar aspecten geserveerd*. Utrecht: Mulier Instituut.

Provincie Zuid-Holland (2016). *Bevolkingsprognose 2016*. Geraadpleegd op 3 mei 2019, via https://www.dataplatform.nl/dataset/1527c301-d0e5-492d-949e-fa9d2675f970.

SBN (2019). *Tweede en derde interactieve squashbaan in Nederland geopend*. Geraadpleegd op 3 mei 2019, via https://www.squash.nl/news/127444/Tweede-en-derde-interactieve-squashbaan-in-Nederland-geopend.

Bijlage 1 Overzicht gesprekspartners interviews

Tabel B.1.1 Overzicht gesprekspartners interviews

Tennisorganisatie	Geïnterviewde
Stichting Alphens Tennispark	Godard Kloos
	Fred Hofman
	Jannette Nieumeijer
Tenniscentrum Nieuwe Sloot B.V.	Ingeborg Houdijk
	Dave Kok
Tennisvereniging Nieuwe Sloot	Willy Spanjar
	Claudia van Rijn
	Jep Hartingsveld
	Bert van den Brink
Tennisvereniging Tean	Peter Chaudron
Tennisvereniging Aarlanderveen	Fred de Lange

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl